דברי אמת — ראה

בפסוק ראה אנכי כו' דהנה איתא שמעו כי נגידים אדבר מה נגיד יש לו כח להמית ולהחיות כו' למיימינים בה סמא דחיי כו'. הפי' דהנה יש בתורה ענינים מחסדים וגבורות וכמו שפי' רבי ז"ל רצה לזכות את ישראל כו' ה' חפץ למען צדק ויגדיל תורה ויאדיר נתן בהתורת גדולה וגבורה. וכן פי' דברי התנא נ"ל בבבא קמא אית דוכתא דתנא הן כו' פ' כשלומד ענין חסדים איתא הן שרוצה בזה באבות נזיקין לא תנא הן שלא יחפץ בהן כ"א אדרבה לדחותן לשונאי ישראל: וזה למיימינים בה הממשיכים בה הימין שבה סמא דחיי' כו'. והנה תורה שבכתב אי אתה רשאי לאומרה ע"פ כי צריך לראות הכתוב. וזה ראה אנכי כו' ברכה וקללה גם הקללה הוא מתנה להמשיכה לשונאי ישראל כנ"ל:

לא תעשון כן לה' אלקיכם הוא פסוק בפני עצמו וצריך ביאור בלא למעלה. דהנה פרשנו על שמים לא זכו בעיניו במלאכיו ישים תהלה. כי שמים נקראים הרחמים כידוע. דהנה רז"ל אמרו שמים בינו לביני קראו אותו ית' שמים כמו שהע"ה אתה תשמע השמים וג"כ קראוהו ית' רחמנא כי פירושו הרחמים ופי' הוא לשם הוי' ב"ה מדת הרחמים. והנה הבורא ב"ה חפץ חסד הוא ונראה לו שרחמיו אינם גדולים כראוי על עמו מה עושה נותן אורו הגדול לצדיקים וע"י אורו הגדול משיג רוממותו ית' ויודע שאינו עובד את הבורא ב"ה כראוי לפי גדלו גם מה שחוטא האיך הוא גדול לעבור על רצון מלך הגדול מלך מלכי המלכים הקב"ה ונעשה בעיניו כאין יכול להמשיך לישראל בני חיי ומזוני התלוים במזל כי אין מזל לישראל. פי' מי שהוא אין בדעתו. יהיה מי שיהיה גם אם הוא באמת לא טוב אם יודע האמת. וכמו שפרשנו על לא בזה ולא' שקץ ענות עני (תהלים כב כד) פי' הכנעת עני בדעת ענות לשון הכנעה כמו לענות מפני ולא הסתיר פניו ממנו בשום פעם. ובשועו אליו שמע גם על אחרים כי ממנו הלא אינו מסתתר פניו. וזה שמים הרחמים לא זכו בעיניו ע"כ במלאכיו הם צדיקים ישים תהלה אורו וקדושתו ית' כמו עטישותיו תהל אור וכן יהלו אורם. ע"י זה נמי פי' השני תהלה לשון גידוף שמשיגים חסרונם ומי שאינו באמת אינו משיג מה שעובר. וזה לא תעשון כן לה' אלקיכם לשון כן בנות צלפחד דוברות כי אם אל המקום כו' אשר יבחר ה' מכל שבטיכם הוא הכנעה ע"ד לא מרבכם חשק כו' כי אתם המעט ממעיטים עצמיכם. לשכנו תדרשו פי' להקים השכינה מעפר ולהיות שוכן בציון בגלוי ובאת שמה. ומעין זה פרשנו הפסוק לולא האמנתי לראות בטוב ה' כו' פי' ע"י לולא שמבין שהוא אינו ע"י זה האמנתי לראות בטוב ה' כו':

רק בכל אות נפשך תזבח כו' דהנה פרשנו על הא דאמרו רז"ל סעודה שהנאתך משוך ידך הימנה. לכאורה תמי' וכי צריך שיאכל דוקא [דבר] שאין לו הנאה הלא דבר שאינו מקובל לו עובר משום בל תשקצו. ועוד לשון משוך ידיך הימנה ה"ל למימר אל תאכלנה. אך צריך ליזהר להיות כוונתו לשמים בכל. ואם רואה שמתגבר עליו הנאתו ולא לשמים. ימשוך ידיו עד שישבר תאוותו כ"א שנראה לו שראוי שיאכל לשמור את נפשו. ועוד כוונות כפי שנראה לו יחזור ויאכל. וזה משוך ידיך. ועוד י"ל שבאכילתו יכוין להמשיך מהמקור הכל דרך העולמות הנקראים חיך וגרון השפעה לעולם כי הכל נקרא בשם אדם ושורש ישראל הוא למעלה בעולם הארוך ד"ל. כן הבנתי מדברי רבי ז"ל והוא אמר שבאלול דוקא היחוד באכילה ע"י התיקונים. הבנתי כנ"ל ד"ל וזה סעודה שהנאתך משוך ידיך הימנה כי ידיך מרומזים השפעות שורש הכל חכמה ובינה שמלובשים בהם הח"וג של עולם הארוך וחו"ג. וזה שורש השפע. וזה רק בכל אות נפשך תזבח פי' תשבר התאוות ואכלת בשר כנ"ל. כברכת ה' אלקיך הוא גם הפי' השני' להמשיך השפעות בכל שעריך כי משם בא פרנסה ועושר כמו שאמרו רז"ל הרוצה להעשירהיצפין מצפון זהב יאתה וצפון הוא הבינה שמבין דבר מתוך דבר הוא דבר הצפון. ואיתא נו"ן שערי בינה נמסרו למשה חסר א' וזה כל גימ' נו"ן שעריך הטמא והטהור יחדיו כו' כי איתא בבה"מק שמאל לא תסייע לימין כי צריך להמשיך הברכות המזון כדאיתא בזוהר רק בחסד. והנה חסד הוא טוב ומטיב לרעים ולטובים. וזה הטמא והטהור יחדיו. כצבי וכאיל פי' דאיתא צבי ישן בעינו אחת כן האדם לחשוב הטעם. להיות לו כח בזה הוא כמו ישן שמחשב ענין עוה"ז ויהיה ניעור בעין אחת לחשוב ולכוין ענין שלמעלה וכאיל להמשיך השפעה כדכתיב כאיל תערוג על אפיקי מים:

השמר לך פן תעזוב את הלוי ע"פ שפרשנו הפסוק נבל תבול וזה השמר לגופך לך בשביל נפשך פן תעזוב את הלוי ע"י חסרון בריאותך לא תהיה אפשר לך המדריגות דביקות כ"א שדקדק ביראה לבד לקיים מה שכתוב וניתן בתורות:

וכן פרשנו בעקב לא בצדקתך וביושר לבבך כו' לכאורה הוא מותר דברי' שמתחיל אל תאמר בלבבך בצדקתי הביאני ולא אמר כלל ביושר לבבי. אך הנה יש מדרגה גדולה שלפעמי' אדם סומך על אהבתו לו ית' להקל בהוראות שעה כמו באליהו בהר הכרמל לפי הברבנאל שלא היה עפ"י נבואה א"כ הוצרך להתפלל. וכיוצא בזה. ומי שאין לו בבירור אותה מדרג' יזהר שלא לעבו' כמלא נימא וזה לא בצדקתך שמא תאמר מחמת מדריגה גדולה. וזה ולא ביושר לבבך וכנ"ל ברמז נבל תבול מסתמא כבר כתבתי דברים אלו לענינים אחרים:

כי ירחיב ה' אלקיך את גבולך כו' דהנה פרשנו על והי' עקב כו' דהנה הבה"מק שני נחרב בעון שנאת חינם כו' צריך להתאמץ להיות אחדות היפך השנאת חינם בפרט כינס לצדיקים. והנה בזה מעוררים שורש האחד גי' י"ג וזה והיה עקב הוא בעקבית משיחא תשמעון לשון אסיפה וכינס כמו וישמע שאול כו' ושמרתם כו' פי' יעזור לכם הש"י. ועוד ושמר לך את הברית יעזור לך להיות נוטר ברית כדקא יאות. ואת החסד דהנה פרשנו [וברוח] אפך נערמו מים כו' דאיתא בפירוש אתה אחד על כי מאתך היא מנוחתם מאת ך' הוא כתר וכן בכאן ברוח לשון רצון אפך הוא כמו אפותא הוא מצחא דרעותא כשנתגלה בים נערמו מים גם החסדים נעשו ערמות וכמסים שלא לילך על שונאי ישראל כי הגם שזקן מלא רחמים הוא. אמרו סבא בביתא פחא בביתא כי שם גבורות חזקי' כמשל אב שאוהב מאד את בנו הגם שהאב הוא טוב מגודל אהבת בנו הוא כועס ונוקם לצרי בנו כן הדבר הזה מקור הרחמים הוא דין על שונאי ישראל וזה נערמו מים. נצבו הם ישראל מארי דרגלין גם שמתגברים על יצרם הם מושלים ביצרם כמו נציב מלך כמו נד נוזלים בא להם כמו כרי דברים הנמשכין מהאין מזל לישראל כידוע והדברים עתיקין. וזה ושמר ה' לך את החסד שלא יתפשט על שונאיך (אשר נשבע לאבותיך בשעת עקידה בי נשבעתי כו' וירש זרעך את שער שונאיו כו') והנה נ"ל [איתא] ביעב"ץ והרחבת את גבולי בתלמידים ופשוט אפשר לפרש כן. וזה כי ירחיב ה' אלקיך את גבולך להיות לך תלמידים לזכות את הרבים ואין חטא בא על ידך. וע"כ איתא ברמב"ם ז"ל לנביא שואלים אות משא"כ בחכם. כי אין להרהר כו' מוכח כי ודאי השי"ת שומרהו. וזה כי ירחיב כו' ואמרת אוכלה בשר הוא גבורות להמשיך לאשר נראה לך לכבוד שמים כי כן איתא טעם על בבוקר לחם מרומז בחסדי' ובשר מרומז גבורות והאדמימות מראה כן וזה אוכלה בשר להיות לך הנאה מהמשכה זה להכניע שונאיו. כי תאוה נפשך כי כוונתיך נפשך לשמים בכל אות נפשך פי' תדקדק להיות רק בכל אות נפשך תאכל בשר מותר לך:

כל הבכור אשר יולד כו' י"ל לשון הזכר היה ראוי [ליכתוב] קוד' דהיינו כל הבכור זכר אשר יולד כו' דעתה לא משמע שקאי על הבכו' י"ל בדרך רמז לפי ענינינו הצדי' כל הבכו' נקרא כי צדיק מושל ואיתא בדוד המע"ה אף אני בכור אתנהו. וזה כל הבכור אותו צדיק אשר יולד במה שממשיך לך חיי ומזוני ועושר שכוונתו לשמי' לפעול רצונו ית' ונקרא משפיע ולא מקבל. וזה אשר יולד בבקרך במה שממשיך חיי שמרומז בבקר לשון ביקור חולים וכן מלך שבבהמות שור כי שורש הבהמיות הוא בריאת הגוף וכן איתא האוכל מבש' שור בחלום מתעשר והבין אותי ית' משום כי פני שור מהשמאל ושולחן בצפון מצפון זהב יאתה וצפון נקרא' שמאל כדכתיב צפון וימין וצאנך הוא בנים להתרבות צאן קדשים הם ישראל וצאן נמי י"ל עושר כי נקרא עשתרות שמעשרות את בעליהן וזה יולד שהוא הזכר. ובמה יולד לך זה בבקרך וצאנך שמשיב לך תקדיש לה' אלקיך תחזיק אותו בקודש לא תעבוד כו':

עוד איש כמתנת ידו כו' דהנה מצינו שר' חנינא ב"ד היה מתפלל על החולים כו' וכן אברהם אבינו ע"ה ודאי אם הש"ת לא רצה א"א לפעול כמו שקצת לא היה יכול ר' חנינא רק שידע אעפ"כ צריך תפלת צדיק וכמו שאמ' ר' יוחנן אלמלא הטיח בן זכאי כל היום כו' וזה חמרא למרא טובותי' לשקי' וזה איש הוא הצדיק כמו אישי כ"ג כמתנת ידו כן נראה והוא כברכת ה' כו' אשר נתן לך. (וכן פרשנו כי רוצה ה' בעמו יפאר ענוים כאלו הם פועלים זה וכן וירם קרן לעמו תהלה לכל חסידיו ע"י ישראל עם קרובו כי ע"י זה דבריהם נשמעים):